

Дата надходження: 19.12.2016 р.

УДК 340.12

Степан Сливка

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету "Львівська політехніка"

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та філософії права
tfp2014@i.ua

ПЕРШІСТЬ КАНОНІСТИКИ У ПРИРОДНО-ПРАВОВОМУ ПОЛІ ТА ПРОСТОРИ

© Сливка С., 2017

У статті досліджується першість каноністики у природно-правовому полі. Основну увагу зосереджено на проблемі пошуку духовності, які досліджені у статті в антропологічних, етичних й екзистенційних аспектах.

Ключові слова: природно-правове поле; природно-правовий простір; першість канонічного права; християнська антропологія; християнська етичність; екзистенція.

Степан Сливка

ПЕРВЕНСТВО КАНОНИСТИКИ В ЕСТЕСТВЕННО-ПРАВОВОМ ПОЛЕ И ПРОСТРАНСТВЕ

В статье исследуется первенство канонистике в естественно-правовом поле. Основное внимание сосредоточено на проблеме поиска духовности, которые исследованы в статье в антропологических, этических и экзистенциальных аспектах.

Ключевые слова: естественно-правовое поле; природно-правовое пространство; первенство канонического права; христианская антропология; христианская этичность; экзистенция.

Stepan Slyvka

Institute of Jurisprudence and Psychology
Lviv Polytechnic National University
Department of Theory and Philosophy of Law
Sc.D., Prof.

PRIMACY KANONIN NATURAL LAW FIELD AND SPACE

This article investigates the primacy of the canon law in natural and legal field. The main focus is on the problem of finding spirituality which is explored in an article in anthropological, ethical and existential aspects.

Key words: natural and legal field; natural and legal space; the primacy of the canon law; Christian anthropology; Christian ethics; existence.

Постановка проблеми. Світ стає дедалі складнішим. Людина стає проблематичнішою для себе. Вона дедалі менше проявляє байдужість до повноцінного використання нествореної божественної енергії, активно експериментує зі своєю природою і волею вкрай небезпечним чином, висловлює неповагу до канонічного порядку, безконтрольно застосовує біотехнології та багато інших факторів, які свідчать про свідоме чи несвідоме зближення зі злом. Тому виховання потрібно зблизити з освітою, наукою, визначити первинність у науковому пізнанні.

Аналіз дослідження проблеми. Наукове пізнання здійснюється двома видами наук: фундаментальними і прикладними, які можуть утворювати різноманітні системні науки. Фундаментальні науки здійснюють дослідження в онтологічному вимірі, а прикладні – в деонтологічному, враховуючи запити суспільства. Онтологічний вимір наукового дослідження забезпечує загальна філософія, яка для прикладних наук є методологічною. У праві фундаментальною наукою є філософія права, яка виникла в процесі дослідження природних законів, законів Всесвіту, їхню дію на природу і людину. Природні закони є онтологічними, до створення яких людина не причетна. Початок дії природних законів припадає на початок світобудови. Тому філософія права (як взірць науковості) репрезентує предметну першість у юридичній науці, яку ще й іменують такими категоріями як методологічна першість, онтологічна першість тощо. За допомогою філософії права відшукується глибинна сутність права, вибудовуються загальні, цивілізаційні, позитивістські судження про правопорядок, право творення, державотворення та інші правові категорії, які забезпечують буття людини на землі [4, с. 4].

Отже, з філософії права починається правова наука і завершується, навіть узагальнюється у вигляді проблем філософії права. Але кожна наука має науковий вступ, а інколи й спеціальний вступ. Тому вважаємо, що спеціальним вступом до філософії права є канонічне право, каноністика, що є першістю. Ґрунтовної науки канонічного права як спеціального вступу до філософії права поки що немає. Вона перебуває у процесі формування як перша наука про Боже право, яке має імплементуватися у право взагалі і у самий процес юридичної діяльності. Тобто канонічне право займає окрему позицію, виняткове місце у пізнанні та правовій реалізації і сенсі життя.

Мета статті. Проблема пошуку вічного сенсу життя людини та світу не можуть бути дані без духовного підходу, які висвітлені в антропологічних, етичних й екзистенційних питаннях [1]. Ці питання покладені в основу канонічного права.

Виклад основного матеріалу. Християнська антропологія є первинною через такі причини: вочоловічення Ісуса Христа, який увібрав у себе всю людину і є абсолютним зразком відновлення людського роду; демонстрування Церквою священності життя й характеру людини як особистості із самого моменту зачаття; право на народження дитини як перше серед людських прав [1]. Ці засади є визначальними у метаантропології.

Етичність (християнська етичність) у канонічності також належить до первинних наукових питань. Це практична філософія права, яка стосується не стільки вчень про вищі моральні норми у діях, а й у думках, почуттях, пристрастях, що породжує метаетику, феноменологічну етику, які підносять канонічне право у ранг першості. Навіть санкції християнської етичності у вигляді покарання добром підкреслює Божі настанови.

Екзистенційний зміст канонічного права полягає в тому, що християнин своєю вірою виходить у трансцендентальний, позаземний світ, зміст якого сприймається не інтелектуально, а почуттєво. Це той канонічний природно-правовий простір, який утверджує онтологічне буття у часі. Так повинно бути.

Слід сказати, що жодна інша наука, крім канонічного права, не може досягнути одночасно метаантропологію, метаетику, трансцендентальну екзистенцію у праві. Зрозуміло, що у такому розумінні канонічне право наближене до боголюдського характеру підготовки християнина до набуття подоби Божої, що підкреслює науково-навчальну першість. Земна Церква у канонічно-правовому вченні подається як особливе боголюдське суспільство, в якому людині створюються

умови спілкування з Богом, віддалення від зла. Тобто канонічне право як світло у духовній темряві вчить спочатку набувати онтологічних правил мислення, почуття, пристрастей, а потім діяти, тому це потрібно людині передусім на відміну від інших наук. Однак у розумінні першості каноністики існують споконвічні проблеми, пов'язані з вірою.

Проблема віри вирішується загостреною увагою про буття людини у відкритому Космосі. Подібно до космонавта кожен її рух, порція думки, почуття, пристрасті, різноманітні не онтологічні вільності впливають на життя людини у відкритому Космосі, можуть стати фізичною або духовною смертю. Вирішити це допомагає первинне канонічне право за допомогою усвідомлення правового поля, природно-правового поля, природно-правового простору.

Під полем у науці слід розуміти асоціативне і комутативне кільце (площину), в якому для довільних елементів поведінки людини знайдеться хоча б одна норма, яка її регулює. Наприклад, реальне поле (зокрема футбольне) має довжину й ширину, а місце перебування людини (точка M) на цьому полі визначається відповідними координатами (x, y) . Тобто точка $M(x, y)$ має конкретно визначене місце перебування на полі.

Правове поле також має чітку визначену кількість параметрів, характеризуючи людину для регулювання дій і планів-думок. Тобто правове поле (в якому містяться всі нормативно-правові акти, мораль) вказує людині на те, що можна робити (що дозволено робити – x) і що не можна робити (що заборонено – y). Власної творчості практично немає. Вона може бути в межах дозволів і заборон, інакше – це прогалина. Композиційну дію також можна умовно записати математично: $M(x, y)$. Це охоплює чітку оцінку будь-якого кроку поведінки.

Вважаємо, що правове поле – це впорядкована народними приписами і державними правовими нормами імперативна сфера композиційних дій людини.

Основна мета правового поля – регулювати суспільні відносини, тілесні дії і того, що потрібно для тіла. Якщо суспільні відносини перебувають у правовому полі, то регуляція є можливою, якщо не перебувають, то – неможливою. Адже правове поле є імперативною сферою дозволів і заборон, з визначеним складом правопорушення, правовими обов'язками та відповідальністю. Тому правове поле стосується буденного правового виміру життя людини. Поведінкою людини регулюють суспільні інтереси, повсякденні потреби, інстинкти, де людина тяжіє до матеріального накопичення, забуваючи про духовне надбання. У правовому полі віра може мати першість тоді, коли людина не розуміє свого місця і свого призначення, а чинить так відповідно до міцності християнських традицій.

Природно-правове поле відображає межове буття, в якому відбувається свідомий, бажаний вихід віри за межі буденності. Для вірянину, який перебуває у природно-правовому полі, одних християнських традицій замало. Потрібна канонічна евристичність, яка перебуває у природно-правовому полі.

Під природно-правовим полем розуміємо канонічно впорядковану духовними нормами пізнавальну сферу обґрунтування сенсу людського буття.

Канонічна першість у природно-правовому полі набуває активної дієвості. У цьому полі людина вперше виходить за межі буденності і відчуває, що духовні норми є впорядковані. Впорядкуванням займається боголюдське суспільство, боголюдське спілкування під патронатом боголюдського характеру Церкви, яка живить світ. Звідси й канонічне право наближене до боголюдського характеру, що гарантує йому предметну першість.

У природно-правовому полі вихід за межі буденності ще не свідчить про проникнення у природно-правовий простір. Це тільки спроба зрозуміти і відчути його як проблемне поле, яке потребує розв'язання за допомогою простору, оскільки простір характеризується іншими чинниками. Зокрема, пастир – одна з вихідних форм прояву будь якої спостережуваної реальності, що позначає певні-внутрішні чи зовнішні межі руху та характеризується через протяжність, координацію, сумісне покладання та співіснування [5, с. 170]. Простір сприймається емпірично (в деяких випадках інтуїтивно), що дає можливість здійснювати пробні дослідження, наукові припущення й доведення, навіть здобуття позитивних результатів у фізиці, математиці, природознавстві, біології та ін. Філософія, філософія права, канонічне право за допомогою

простору моделюють буття, поведінку людини, її перспективи. Цей простір доцільно називати природно-правовим, вищим від поля і першим у створенні світу.

Природно-правовий простір розглянемо з двох позицій: філософсько-правового і канонічно-правового.

У першому випадку природно-правовий простір – це природно впорядкована реальна форма виміру духу людини, що залежить від незліченної кількості параметрів, має абсолютну правову оцінку і регламентаційну роль композиційних дій людини.

Зауважимо, що природно-правовий простір існує для природного, а не для позитивного права. Тобто природне право визначається не полем права, а простором права, у якому людина перебуває ще задовго до народження (деякі елементи існують й у позитивному праві, наприклад, законодавство про охорону матері й дитинства).

Природно-правовий простір має не умовну двовимірну (x, y) , а багато вимірну $(x_1, x_2, \dots, x_n \text{ де } n \rightarrow \infty)$ система координат (прямування n до нескінченності ∞ означає незліченну кількість факторів, які впливають на поведінку людини). Цю багатовимірність впорядковано природними законами онтології й деонтології людини, її духу. На відміну від правового поля у природно-правовому просторі людина має можливість проявляти свою законну від природи свободну волю. Прояви свободної волі є незмінними, але вони оцінюються вищими силами, Богом, тому людина не сумнівається в абсолютній істинності оцінки (для вірян). Крім того, вищі сили до певної межі регламентують, корегують свободну волю людини у її композиційних діях, але якщо нижчі сили виявляються сильнішими, то людина діє за своїм вибором, пам'ятаючи про обов'язкову відповідальність і справедливі, адекватні санкції. В цьому й полягає зміст реальної форми виміру духу людини.

Другий випадок (канонічно-правовий) також стосується дефініювання, але із врахуванням зазначених основ канонічного права у метавимірі для впливу на душу. Для цього потрібно “піднятися” над правовим полем і вийти у метапростір – природно-правовий.

Думається, що природно-правовий простір – це природно впорядкована мета антропологічними, метаетициними й екзистенційними нормами імперативна інтелігібельно-сенсильна сфера композиційних дій людини.

Природно-правовий простір регламентує поведінку людини у ноосфері (сфері планети, охопленої розумною людською діяльністю), її інтелігібельні та сенсильні прояви. У цьому просторі діють усі можливі природні закони, які функціонують у таких семи системах: система онтологічних законів світла, система онтологічних законів простору і часу, система онтологічних законів рослинного світу, система онтологічних законів Сонячної системи, система онтологічних законів розвитку природи водоповітряного простору система онтологічних законів розвитку природи наземного простору, система онтологічних законів спокою. Це первинні закони, які впливають на все, що є у світі, в тому числі й на людину. Дія незліченних природно-онтологічних законів є нелінійна, синергетична, але обов'язкова. Закони впливають (реагують) на дії, думки, почуття, пристрасті, на всю екзистенцію людини. Тобто вони мають інтелігібельний і сенсильний виміри.

Тобто людина – це мікрокосмос, в якому міститься весь світ із дією всіх систем онтологічних, природних законів. Цей мікрокосмос вступає у правовий діалог із світом та будь-якими його проявами. У мікрокосмосі є і надприродна сутність, яку пізнати хоча б на 90 відсотків неможливо. Пізнанню не піддається душа, яка після земного життя не пропадає, не знищується, бо власне це і є мікрокосмос і в Космосі вона виконує якусь первинну правову функцію. Цю надприродну сутність людини й обґрунтовує передусім канонічне право.

Наголосимо, що метаантропологічні, метаетицині, екзистенційні норми – це норми семи систем онтологічних законів, які спочатку були призначені для Космосу, а при творенні людини адекватно і повністю втілились, трансформувались у неї як мікрокосмос. Це своєрідний металектронний умовний чип душі, в якому “записані” всі первинні закони Всесвіту. Дія цих онтологічних законів є імперативна на будь-яку композиційну дію. Свобідна воля повинна підпадати під природні регулюючі впливи імперативу. У разі не підкорення імперативам настають природні санкції.

Отже, людина є коронованою прикрасою світу, що потребує унікального, спеціального права щоб не зіпсувати цієї краси. Повинен бути релігійний вимір природного права, право над правом, право, яким користується Церква – це канонічне право та метаантропологічне право.

Дослідженню метаантропологічного права приділяється все більше уваги. Воно утворилася в результаті комплексного дослідження антропології права та поведінки людини в ноосфері. Це антропологія вищого рівня, де звичайне людське існування обґрунтовується можливістю людського розуму пояснити пізнання конкретної речі. У філософії права актуальним є пізнання права за допомогою правових явищ і навпаки. Зрозуміло, що ці пізнавальні процеси немислимі без розуміння антропології права, її виходу за традиційні межі, не порушуючи при цьому норм світогляду, природно-правової гармонії [8, с. 112]. Процес дослідження потребує додаткових підходів, одним з яких є канонічне й церковне право.

Річ у тім, що канонічне й церковне право займали провідні місця в епоху Давнього Світу, Відродження, Середньовіччя, що й забезпечує досліджувану першість. Новий час породив позитивізм, який неоднозначно почав сприймати першість канонічного права. В результаті чого почалася недовіра природному праву, а перевага віддавалася людському (позитивному) праву. Те, що створила природа, почало замінюватися тим, що створила людина. Правова наука змінила вектор дослідження і наприкінці XIX ст. зайшла в глухий кут.

Небезпека є і сьогодні, у час активної дії постпозитивізму, секуляризації оскільки відроджується право сили, право брехні, право страху і право великої та наглої держави. При чому знахабнілі “справедливці” намагаються силою, з власною вигодою утворити світову церковну імперію. Безбожний, штучний церковний диктат є поки що непомітним, але реальним, це використовують активні держави, схильні до імперських ідей та терористичних загроз. Однак у царині канонічного і церковного права такі антиприродні, антиправові дії також здійснюються, але повільно із невідомими результатами. Детальні результати на це дає метаантропологічне право, яке лежить в основі канонічного і церковного права. Особливо це стосується таких основних природно-надприродних детермінантів метаантропологічного права: *людські переконання, харизматичний вимір Церкви, національний характер Церкви, есхатологічний чинник, надприродно-правовий захист.*

Наприклад, *людські переконання* впливають із Символу віри і є надзвичайно міцними. Релігійні переконання містяться не тільки у свідомості, а й у підсвідомості, що є архетипом віри. Архетип віри формує не сама людина, а вся родина, яка вносила свої церковно-правові вклади у підсвідому зону кожної людини впродовж віків. Те, що було у Давньому Світі, Відродженні, Середньовіччі, міститься в наших індивідуальних архетипах. Змінити відносини до віри кардинально неможливо. Віряни переконані, що над канонічним чи церковним правом не може бути ні державного, ні міждержавного примусу. В цьому сенсі може бути лише допомога держави Церкві, що піднесе суспільний рейтинг держави, виправдає природно-онтологічне призначення.

Харизматичний вимір Церкви стосується володіння особливою, винятковою обдарованістю людини (групи людей), що вирізняє її з-посеред інших впливом на загал завдяки надзвичайним здібностям (геній), силі духа, даровані слова, моральним якостям, відданості ідей чи ідеалові, що передається іншим не на підставі щонайдосконаліших, раціонально-аналітичних аргументів, а через безпосереднє (емоційне, цілісно-духовне, часом пророчє, магічне) проникнення до душ, сердець, умів інших людей [9, с. 697].

Йдеться про людей, які представляють Церкву: єпископи, священники, диякони, віряни. Цим людям дані певні духовні дарунки для захисту Церкви, для формування канонічно-правових стосунків у суспільстві. Для цього церковні люди використовують метаантропологічні аспекти права, які переконливо в благодаті доводять пропагуючу істину віри.

Звичайно, своя міра благодаті відпущена кожному громадянину, яка є повсякденним явищем в житті Церкви для вірності і порядку. Для людей, яким даровані харизми єдність і порядок, встановлюються не через уніфікацію відмінностей. Немає єдності і порядку через те, що кожен має свою харизму. Харизматичним порядком Церкви слугує стержневий принцип – кожному своє і ніхто не повинен вивищуватися над іншими, все присвоювати і підкорювати собі. Крім того, кожен

має свою харизму не для себе, а для інших. Тому другим принципом харизматичного порядку Церкви є один для одного [3, с. 246–259].

Принципи: харизма для себе і для ближнього не суперечать один одному, оскільки отриману для себе благодать треба скерувати на допомогу іншим як обов'язок, за невиконання якого настає відповідальність. Це зрозуміти можна тільки завдяки категоріям метаантропологічного права та третьому харизматичному принципу – послуху Господу.

Національний характер Церкви є важливою детермінантою метаантропології права. Адже ніхто, крім агресорів, не суперечить, що Церква має бути національною.

Національна Церква означає звернення етносів до певних релігійних вірувань. Суспільно-історична практика не знає безрелігійних чи безетнічних спільностей людей. Етноконфесійна специфіка релігій, яка формується взаємодією з етнічними чинниками, стримується необхідністю потреб нації у власній Церкві. Формування національних Церков немає нічого спільного з конфесійно-церковною автаркією (самовдоволенням) чи релігійним шовінізмом, на чому часто спекулюють церковні і світські політики [7, с. 209].

Канонічно-церковні перспективи матимуть місце тоді, коли національні архетипи будуть діяти у Церкві, адже минуле визначає майбутнє. Національні християнські традиції є міцними, мають владний характер і не піддаються швидким змінам. Крім того, національний характер Церкви визначає вектор розвитку метаантропологічного права, його сутність для нації.

Есхатологічний чинник метаантропології права полягає у визначенні кінцевої долі людства і світу.

Есхатологія (від грецьк. – останні вчення) – в християнській догматиці вчення про Царство Боже на землі, антихриста, воскресіння мертвих, Страшний Суд, рай, пекло, потойбічне життя і т. ін. В сучасних умовах есхатологія стала однією із провідних тем футурології і включає прогнозування про кінцевість цивілізаційного розвитку, демографію, екологічні катаклізми і т. ін. [7, с. 110]. У зверненні до майбутнього йдеться про те, щоб людина визнала свою теперішність за вже тепер скриту, присутню та визначену майбутністю, яка вже тепер представляється як спасіння, якщо під нею розуміється цілковито залежна від волі самого Бога, та неможлива до визначення щодо свого часу і способу, дія [6, с. 156].

У метаантропологічному праві, як праві над правом, есхатологічна тематика нагадує вірянам, хто перебуває в акмеологічній точці життя. Людина, керівник держави, навіть богословський ієрарх не може обіцяти забезпеченого життя у потойбічному світі. Останні речі земного життя не підвладні жодній людині. В цьому Церква є послідовною, правдивою і нікому не підкоряється, не претендує на панівне становище в суспільстві. Церква функціонує паралельно з державою і по-своєму забезпечує майбутність людини.

Надприродно-правовий захист людина має постійно. Але міцність цього захисту, цілісність, суцільність є різною. Все залежить від якості реалізації людиною, метаантропологічного права: дотриманні, виконанні, використанні і застосуванні. Уміння реалізувати ці чотири форми припадає на Церкву та її інститути, які живуть своїми переконаннями. Церква і держава функціонують за одними законами природи, але державний діяч не відчуває церковності й суспільності. Все-таки Церква ближча до суспільства, ніж держава. Державі потрібно спочатку збільшити необхідний вміст суспільності у позитивному праві, щоб якимось налагодити природно-правовий захист людини. Якщо виходити із сучасного правового захисту в Україні, то у людині скоріше здійснюється ампутація правового захисту, ніж його налагодження.

Що стосується надприродно-правового захисту, то це онтологічний обов'язок Церкви, яка охочим людям у цьому допомагає. Онтологічна позиція Церкви у широкому змісті позитивного впливає на державний захист, політику, хоча у вузькому розумінні – це державні обов'язки. Скоріше людина сама вирішує проблеми надприродно-правового захисту, дотримуючись канонічно-церковних вимог. Обмеженість Церкви природним і Божим правом сприяє утвердженню метаантропологічного права.

Отже, Україна ввійшла у XXI століття невпевнено¹, у супроводі агресорів та недоброзичливців та без вибраної церковної єдності. Минуле століття залишило нам багато душевної пустоти, падіння людяності. Але, незважаючи на церковні кризи, Церква має майбутнє у сучасному світі, оскільки формуючи метаантропологічне право, вона канонічно наближається до християнських джерел. А у світську правову науку прийшло канонічне право, яке має перспективу у розвитку онтологічної правової свідомості та відродження давніх християнських цінностей, які мають природно-правовий, і надприродно-правовий виміри, архетиповий зміст, початкову точку розвитку – архаїчне право.

Архаїчне право відображає перехід від усного мовлення до письма. Не може бути права у строгому сенсі, доки правило не встановлене як таке, з його універсальною значущістю (“той, хто робить *x*, зазнає *y*”), і доки воно є залежним від традиційних контекстів його висловлення, які щоразу є особливими. Це стає можливим тільки з усталенням писемності, що у Греції виникла у формі алфавіту з першої чверті VIII ст. до н. е., але поширилась пізніше [2, с. 302]. Усне канонічне право з’явилося у Священному Переданні (еволюційні передання, Церковні передання, Апостольські передання), Церковних традиціях, аг’апах (“вечері любові”). До архаїчного канонічного права також відносяться письмові твори невідомих авторів. Ці та інші фактори свідчать про найглибші пізнавальні потреби людини та суспільства.

Першість каноністики у природно-правовому полі та просторі обґрунтовується також богословською феноменологією.

Взагалі, феномен (від грецьк. – те, що висвітлюється) – це явище (з’явлення) на відміну від сутності (ноумена) [5, с. 224]. Тобто явище (подія), яка стає об’єктом сенсильного споглядання і характеризується надзвичайністю, рідкістю, винятковістю (особливістю, унікальністю, екстраординарністю), але, доступне пізнанню спочатку в ірраціональному вимірі, а згодом й у раціональному. Серед множини феноменів важливо звернути увагу на те, що всі вони мають надприродно-природний зміст. Тобто кожен феномен впливає на природну поведінку прямо або опосередковано, оскільки перебувають у природно-правовому просторі, мають імперативну силу і вплив. Окреме місце займає феноменологія релігії.

Предметом феноменології релігії є вивчення *святого*, його значення для людини як усього, що наділене надприродними властивостями, у всьому різноманітті його проявів (святі матеріальні речі, священний простір, священний час, священні числа, священне слово, священна дія, свята людина, священні уявлення і переживання людини тощо) у різних релігіях. На відміну від філософії релігії, феноменологія релігії принципово залишає відкритим питання про сутність релігійних явищ. Вона зосереджує свою увагу на дослідженні унікальних проявів святого [10]. Сюди можна віднести священнодійства, молитву, мовчання, священний текст, священні місця та ін.

Феноменологія як наука про явища має різне розуміння серед філософів, що підкреслює сповідування різної методологічної концепції. Для канонічного права важливо дотримуватися богословської методологічної концепції, яка відображена в кожній релігії. Зокрема для християнства важливими дослідженнями феноменів є сфера любові до ближнього, чеснот, спокута, спасіння та інші надприродні явища, які визначають своє бачення місця людини у світі.

Богословська феноменологія забезпечує рішучий, а не обтічний вихід у трансцендальний світ, вникнення в екзистенцію людини, в різні апріорності. Богословські феноменологи формують апріорні судження, закони, істини, інші онтологічні догми, які необхідні для канонічного права з метою формування вихідних аксіоматичних понять для інших наук, що підкреслюють прямий номенологічний фундамент канонічного права.

Серед юридичних наук першість займає філософія права, в якій первинним є канонічне право як спеціальний вступ. Першість канонічного права у філософії права має своє обґрунтування. Світобудівнича першість, метаантропологічна першість повинна бути й щодо інших наук, першим має бути предмет дослідження, наявність найголовнішого завдання для людського життя, відчуття першості пастирського голосу, обґрунтування першості в отриманні надприродних дарів.

¹ Деякі політологи стверджують, що таке входження навіть ще не відбулося.

Світобудівнича першість канонічного права бере початок з часів створення світу. Система природних законів першого дня створення світу є першими законами, які вивчає канонічне право. Промінь у темряві є основним гаслом у богослів'ї, де можливий прояв Божественного Одкровення. Тобто богослів'я перетворюється не стільки у науку людського пізнання, скільки у дар. Тому канонічне право вивчити розумом неможливо (хоча інші науки цього потребують). Його потрібно осягнути почуттям, що є вершиною метаантропології.

Звідси метаантропологічна першість починається з того, що людина повинна осягнути природу Ісуса Христа. Світські науки не можуть пояснити того, що Ісус Христос, маючи Божественну природу, взяв на себе й те, що людина натворила – наслідки порушення норм природного права – гріхи. Дві природи Божественна і людська вивчаються у канонічному праві, що не під силу іншим світським наукам.

Предметом дослідження канонічного права є метаправо як аксіологічна правова цінність почуттів людини, тому воно первинне, досконале і міститься в основі людського права. Метаправо як Божий продукт люди засвоюють неоднаково. Ступінь і якість засвоєння мета права корегує канонічне право з метою зменшення різниці філософських суджень між людьми і опануванням філософського богослів'я, яке породило загальну філософію.

Нааявність найголовнішого завдання для людського життя – наближення до святості, дослідження унікальних проявів святого, розвиток здатностей розглядати богослів'я, надприродні властивості із сенсильних, внутрішніх позицій. Святість не є природженою якістю, її треба досягти завдяки стійкості віри як природної досконалості, що надає велику силу у виконанні первинного завдання.

Першість пастирського голосу й чуйності проявляється в людському житті з часу здійснення таїнства хрещення. Потім незмовкний пророчий голос Церкви формує людину доброї волі. Пастирський голос (як ніщо інше) забезпечує церковне людинолюбство. За допомогою пастирів Церква вдихає в людське суспільство онтологічне життя, а віруючі мають можливість стати апостолами Христа у земному житті. Таку першість не може забезпечити філософія права. Це завдання канонічного права.

Першість в отриманні надприродних дарів обґрунтовує канонічне право. Побожне чекання на отримання надприродних дарів від Святого Духа здійснюється шляхом відвідування богослужінь, участі у таїнствах Церкви, різних релігійних актах. В цьому велику роль відіграє і людське сприяння.

Розглянуте обґрунтування першості канонічного права у філософії права дає можливість людині оволодіти надприродною могутністю святих феноменів на початку життя. Але слід уміло вникати різноманітних релігійних фундаменталізмів, хворобливої релігійності, не допускати каліцтва створеної Богом природи й природного права, викривленого підходу до людини. Адже людина не визначається лише її генами, вона Боже творіння і потребує Божої опіки, в чому сприяє канонічне право.

Висновки. Отже, першість каноністики у природно-правовому полі та просторі полягає в тому, що вона досліджує внутрішні, надприродні процеси онтології людини, а філософія права більше уваги приділяє зовнішнім, природним. Але канонічне право і філософія права більше потребує одне одного у пізнанні. Справжнє пізнання починається у надприродного, святого (хоча з певним страхом), а закінчується природним, земним обґрунтуванням. Звідси й першість каноністики: спочатку потрібно сприйняти надприродні феномени, а потім появляється можливість пояснити природні та позитивістські твердження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Документи Святого і Великого Собору Православної Церкви (Крит, 2016 р.). // Православний церковний календар на 2017 рік. – К.: Видавниче управління УПУ КП., 2016. – С. 187–219.*
2. *Європейський словник філософії: Лексикон неприкладностей. Пер. з фр. – Т. 1. – Вид. 2-ге, виправл. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011. – 576 с.*
3. *Кюнз Г. Церковь / пер. с нем. – Москва: Издательство ББИ, 2012. – 677 с.*
4. *Ортинський В. Передмова до монографії “Сливка С. С., Гарасимів Т. З.,*

Романова А. С., Чорнобай О. Л. Предметна першість у юридичній науці: [монографія] / Степан Степанович Сливка, Тарас Зеновійович Гарасимів, Альона Сергіївна Романова, Олена Леонідівна Чорнобай. – Львів: Ліга-прес, 2015. – 360 с. 5. Петрушенко В. Філософський словник: терміни, персоналії, сентенції. – Львів: “Магнолія 2006”, 2011. – 352. 6. Рагнер К. Форгрімлер Г. Короткий теологічний словник / пер. з нім. О. Авраменко. – Львів, 1996. – 664 с. 7. Релігієзнавчий словник / за ред. А. Колодного і Б. Лобовика. – К.: Четверта хвиля, 1996. – 392 с. 8. Сливка С. С. Проблеми філософії права: навч.-посіб. / С. С. Сливка. Вид. 2-ге, переробл. і допов. – Х.: Право, 2015. – 192 с. 9. Філософський енциклопедичний словник / під ред.. В. І. Шинкарука. – К.: Абрис, 2002 – 744 с. 10. Феноменологія релігії / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com/>

REFERENCES

1. *Dokumenty Svyatoho I Velykoho Soboru Pravoslavnoyi Tserkvy* (Crete, 2016.). [Documents Holy and Great Council of the Orthodox Church] / Pravoslavnyy tserkovnyy kalendar na 2017. – К.: Vydavnyche upravlinnya UPU KP., 2016 P.187-219 2.*Yevropeyskyy slovnyk filosofiyi: Leksykon neprykladnostey*. [The European Dictionary of Philosophy] / Per. z fr. – Т. 1. – Vyd. 2 nd, vypravl. – К.: DUH I LITERA, 2011. – 576 p. 3. Kyung H. Tserkov [The Church]/ Per. s Nam. – М: Yzdatelstvo BBY, 212 – 677 p. 4. Ortynskyy V. *Peredmova do monohrafiyi* "Slyvka S.S, Harasymiv T. Z, Romanova A. S., Chornobay O. L. Predmetna pershist u yurydychniy nauksi [monograph] / Stepan Stepanovych Slyvka, Taras Zenoviyovych Harasymiv, Alona Serhiyivna Romanova, Olena Leonidivna Chornobay. - Lviv: League-Press, 2015. – 360 p. 5. Petrushenko V. *Filosofskyy slovnyk: terminy, personaliyi, sententsiyi*. [Philosophical Dictionary: timing, personalities, maxims]. – Lviv: Magnolia 2006, 2011. – 352 p. 6. Rahner K. Forhrimlyer H. *Korotkyy teolohichnyy slovnyk* [The short theological dictionary]/ Pereklad z nim. Alexander Avramenko. Lviv. – 1996. - 664 p. 7. *Relihiyevnavchyy slovnyk* [Religious Dictionary]/ Red. prof. A. Kolodnoho i B.Lobovyka. – Kyiv: Chtverta Hvylya, 1996. - 392 p. 8. Slyvka S.S. *Problemi filosofi prava: navch. posib*. [problems of legal philosophy] / S. S. Slyvka. – Vud. 2-n, pererobl. i dopov. – Harkiv: Pravo, 2015. – 192 p. 9. *Filosofskyy entsyklopedychnyy slovnyk* [Encyclopedic Dictionary of Philosophy] / Pid red V.I. Shynkaruka. К. – Abris, 2002 – 744 p. 10. *Fenomenolohiya relihiyi* [Phenomenology of Religion] / Elektronnyy resurs. Rezhym dostupu: <http://ua-referat.com/>

Дата надходження: 15.12.2016 р.